

Reportage

Emmerhout zou de eerste gasvrije woonwijk van Drenthe worden. Waarom lukt dat niet?

Van het gas af De wijk Emmerhout, ooit een stedenbouwkundig fenomeen, is klaar voor de energietransitie. Maar keer op keer grijpt ze naast subsidiegelden en veel bewoners hebben weinig geld. Wat nu?

Om de wijk Emmerhout een impuls te geven, wezen de gemeente Emmen en provincie Drenthe Emmerhout aan als eerste Drentse wijk die van het gas af moet. Foto Sake Elzinga

In de jaren zeventig was de wijk Emmerhout nog een bedevaartsoord voor stedenbouwers. Vanuit het hele land kwamen planologen en ambtenaren naar Emmen toe om de [eerste Nederlandse 'bloemkoolwijk'](#) met eigen ogen te zien. De wijk met woonerven – iets tussen een straat en plein in – was rustig en groen opgezet, met zo min mogelijk verkeersstraten. Eén rondweg verbindt alle woonerven. Daardoor heeft de wijk vanuit de lucht iets van een doorsgesneden bloemkool.

Een halve eeuw later is de wijk toe aan een opknapbeurt. Veel stoepen liggen er sleets bij, bankjes zijn vergroeid met onkruid eromheen, en van sommige huizen bladdert de verf af. Om de wijk een impuls te geven, besloten de gemeente Emmen en provincie Drenthe in 2017 Emmerhout aan te wijzen als eerste Drentse wijk die van het gas af moet. En dat binnen tien jaar.

De bewoners reageerden enthousiast en verenigden zich in verschillende werkgroepen, samen met woningbouwcorporaties, energiebedrijven en netbeheerders. Emmerhout zou weer een voorbeeldwijk worden.

Maar medio 2021 is van die ambitieuze plannen weinig terechtgekomen. De wijk greep namelijk keer op keer naast de Haagse subsidiegelden. „We zijn heel goed in praten”, zegt Wytse Bouma (62), voorzitter van bewonersvereniging Wijkbelangen Emmerhout. „Maar na vier jaar praten hebben we geld nodig om daadwerkelijk iets te kunnen doen.”

Tweemaal afgewezen

Sinds 2018 krijgen 46 wijken, verspreid over het land, subsidie van het Rijk om huizen aardgasvrij te maken. Deze zogeheten proeftuinen moeten als voorbeeld dienen voor de rest van Nederland. In 2030 moeten volgens het Klimaatakkoord anderhalf miljoen huizen aardgasvrij zijn gemaakt, en in 2050 alle acht miljoen gebouwen in Nederland.

Emmen deed tweemaal een subsidie-aanvraag voor Emmerhout als proeftuin, maar die werd beide keren afgewezen. De bewoners willen doorgaan met de energietransitie, maar de gemeente drukt nu op de pauzeknop.

Hoe verloopt de energietransitie in een wijk als Emmerhout, die klaargestoomd wordt om van het gas af te gaan, maar daarvoor de benodigde subsidie mist?

Wytse Bouma, voorzitter van bewonersvereniging Wijkbelangen Emmerhout: „Omdat het gasvrij maken van woningen zo traag verloopt in Nederland, zijn mensen veel sceptischer dan een paar jaar geleden.” Foto Sake Elzinga

In 2017 leek Emmerhout de ideale wijk om aardgasvrij te maken. De in totaal 3.500 woningen bestaan uit negen types, waardoor de hele wijk maar negen technische oplossingen nodig heeft om het gas in alle huizen af te koppelen. De bewoners waren bovendien actief, en sterk verenigd in een bewonersvereniging.

Ook was er een maatschappelijke reden om juist in Emmerhout te beginnen: het inkomen ligt er bijna 20 procent lager dan gemiddeld in Nederland. Veel wijkbewoners hebben geen geld om mee te gaan in de energietransitie.

Kartrekkers

Hoe krijg je het dan voor elkaar, vraagt oud-basisschooldirecteur en wijkvoorzitter Bouma zich af. Naast hem zitten drie andere leden van Emmerhout Energieneutraal, allen met een koophuis, geïsoleerde muren en zonnepanelen op het dak. Zij zijn de kartrekkers van Emmerhout Energieneutraal, de bewonersvereniging die de wijk moet verduurzamen. Maar deze gepensioneerde mannen zijn niet representatief voor de wijk.

„Veel bewoners in Emmerhout hebben van hun laatste centen een koopwoning gekocht”, legt Bouma uit. „Vaak zijn dat door de corporaties afgedankte huurwoningen met achterstallig onderhoud. Velen van hen kunnen geen geld opzijzetten voor dubbel glas; ze vragen zich af hoe ze het einde van de maand halen. De denkwijze om een tientje per maand opzij te zetten voor isolatie, wat zich op den duur terugverdient in een lagere energierekening, kunnen ze zich niet veroorloven”, zegt Bouma. „Hoe neem je die mensen mee in de energietransitie?”

Door hun woningen als eerste van het gas af te halen, was het idee in 2018. De gemeente vroeg een miljoenensubsidie aan bij het ministerie van Binnenlandse Zaken, om vijfhonderd woningen helemaal van het gas af te halen door middel van isolatie en warmtepompen.

Die aanvraag werd dus afgewezen. Twee jaar later stelde de gemeente voor om een ander deel van de wijk ‘aardgasvrij-ready’ te maken – om het te isoleren en zodanig om te bouwen dat elke aardgasvrije optie mogelijk zou zijn. Maar ook die aanvraag werd afgewezen.

De gemeente ging verhaal halen in Den Haag. „We voldeden aan de eisen die aan de projecten gesteld werden”, meldt een woordvoerder. Maar een andere uitkomst leverde het niet op.

„Dat viel ons wel rauw op het dak”, zegt Bouma. Ze hadden inmiddels tientallen vrijwilligers en enthousiastelingen verzameld voor de wijkplannen.

Ook de gemeente stopt

De teleurstelling werd nog groter toen de gemeente eind vorig jaar ook zelf haar handen aftrok van de verduurzaming van Emmerhout. Emmen moet veel bezuinigen en maakt harde keuzes. Met Emmerhout maakt de gemeente daarom „even pas op de plaats”.

„Als bewoners kunnen we geen vuist maken”, zegt wijkbewoner Fred Bogers (69), die als vrijwillig energiecoach elke dinsdagmiddag vragen beantwoordt van bewoners. „We weten weinig over wetgeving, kennen de infrastructuur niet, weten niet wat de precieze kosten zijn en welke energiebronnen haalbaar zijn.” Dat vindt hij jammer. „Het is nu aan de politiek, en de burgers staan aan de zijkant. Terwijl dat best hand in hand zou kunnen gaan.”

Bouma en de andere kartrekkers gaan toch gewoon door. „Wat moeten we anders doen?”, lacht hij.

Zo gaat elektrotechnicus Martin Hornis (77) langs de deuren om buurtbewoners uitleg te geven over offertes voor zonnepanelen. En tijdens wijkbijeenkomsten laat Hans van Os (69) zijn energierekening zien aan wie maar wil. Hij bespaart tientallen euro's per maand dankzij isolatie en zonnepanelen. „Die openheid is nodig”, zegt hij.

Ook heeft Emmerhout Energieneutraal een oude woning bemachtigd die het gaat ombouwen tot nul-op-de-meterwoning. Bouma: „De mensen moeten kunnen zien wat er mogelijk is met hun woning.”

Een aangepaste woning in Emmerhout met in de kast de warmtepomp. Foto Sake Elzinga

Maar het zijn allemaal wel kleine stapjes op de weg naar een energietransitie die in Emmen steeds langer lijkt te worden. „In 2027 van het gas afgekoppeld zijn, vond ik vanaf het begin al ambitieus”, zegt Bouma. Nu is de vraag of de wijk überhaupt van het gas af gaat. Het enige wat Emmerhout nodig heeft is een zak geld. „Dan zijn we binnen twee jaar aan het verbouwen”, zegt Hornis.

Volkshuisvestingsfonds

Sinds kort is er onverwacht hoop op een positieve wending. Deze maand werd namelijk bekend dat Emmen 25 miljoen euro van het Rijk krijgt, via het Volkshuisvestingsfonds. Dat geld is bedoeld voor de verduurzaming van onder meer Emmerhout.

Dat is goed nieuws. Al mag de gemeente er tien jaar over doen om het geld uit te geven, volgens Bouma en zijn buurtgenoten biedt het perspectief. Hij hoopt wel dat ze niet nog tien jaar moeten wachten voor ze de armen uit de mouwen kunnen steken. „Praten hebben we ondertussen genoeg gedaan.”